

Izhaja vsako drugo soboto.  
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din  
polletno.

# DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova  
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,  
Prešernova ulica 54.

Ljubljana, 9. februarja.

## Kaj upravičeno pričakujemo

Delavci in nameščenci praznujejo 17. februarja velik dan: svečano bo otvorjena in izročena svojemu namenu palača Delavske zbornice v Ljubljani.

Kot trden grad stoji ogromna palača Delavske zbornice ob eni najprometnejših ulic v Ljubljani. Monumentalna je zgradba po svoji zunanosti in praktično ter lepo je urejena v svoji notranjosti. V novi palači Delavske zbornice ima svoje uradne prostore Delavska zbornica sama, prosvetni odsek, izseljeniški urad, inspekcija dela, borza dela, delavska kuhinja in vse centrale slovenskih delavskih in nameščenskih strokovnih organizacij. Vse je urejeno tako kot mora biti in uresničene so desetletne sanje o zgradbi velikega, reprezentančnega delavskega in nameščenskega doma.

Ako se ozremo v preteklost, se ne moremo ubraniti trpkih spominov iz onih časov, ko so se delavske institucije morale potikati po temnih luknjah, mnogokrat tudi po kletah in neprijetnih skladiščih. Strokovno delo organizacij se ni moglo razviti v revščini nezadostnih prostorov. Delavske institucije, ki bi morale tudi na zunaj predstavljati moč, silo in veljavo delavskega razreda, so bile stisnjene v temnih luknjah in ni čuda, da ni uživala delavska in nameščenska stvar v javnosti onega respekta, kot ga je po vsej pravici in pomembnosti zaslužila.

Nov čas se pričinja. Delavski pokret prične z otvoritvijo svojega doma od začetka šteti leta svojega razvoja. In lepša bodočnost od temne sedanosti ne bo izostala. Vsaj se z novimi prostori, v katerih so sedaj nastanjene delavske institucije, nudijo vsi predpogoji za uspešen razvoj. Vsi predpogoji so dani in prav zato se s posebnim zadoščenjem lahko veseli delavski razred slovesne otvoritve palače Delavske zbornice.

Veličastna zgradba Delavske zbornice mora v delavcih in nameščencih dvigniti samozavest. Ponos se mora vseliti v delavska in nameščenska srca, da je vztrajno in s težkimi borbami prepleteno delo rodilo uspeh, ki se kaže v veliki zgradbi Delavske zbornice. Ne grade se več palače samo za gospodarske mogočnike, za privilegirane reprezentance kapitalističnih stanov, ampak tudi za pri vsaki priliki zapostavljene delavce in nameščence, ki postajajo s tem odločujoč faktor v narodu in državi.

V palači Delavske zbornice so našle svoj prostor vse organizacije brez razlike na smer in idejno pripadnost. Vsi so pod eno streho, ki čuti in delajo za delovno ljudstvo, sicer vsak za se, a vsi zaeno s skupnim ciljem: proletarskemu ljudstvu izbojevati boljšo bodočnost. Prav trden grad — Delavske zbornice — bo družil odslej vse bojevnike delovnega ljudstva v eno fronto, vselej takrat, kadar bo največja nevarnost in kadar bo prišel koncentričen in enoten napad nasprotne fronte kapitalističnega razreda.

Velik del nove zgradbe Delavske zbornice bo posvečen kulturi — izobrazbi delavcev in nameščencev. V redu je tako. Z izobrazbo se bo naš delavec in nameščenelec dvignil in si priboril častno stališče v družbi ter obenem zboljšal svoje bedno materialno stanje. Z izobrazbo bo pridobil ves delavski pokret na stvarnosti in izginila bo škodljiva demagogija, ki je le zastrupljala srca in ni koristila prav nikomur.

Pričakujemo, da ne bo delavec ali nameščenelec, ki bi se ne veselil in ki bi z zadoščenjem ne pozdravljal dneva, ko se slovesno odpro vrata novega delavskega doma. Praznično razpoloženje naj prevzame vse delavce in nameščence na dan 17. februarja, ki je mej-

Stanje v državi je bilo naravnost strašno. Gospodarstvo je propadalo na vseh koncih in krajih. Zaslužek je bil čimdalje manjši, brezposelnost je razsajala med delavci in nameščenci, državni uradniki so morali trpeti, da jim je država celo plačo ostal dolžna. Kmet je pričakoval zakonito ureditev svojih dolgov. Ni tega pričakal. Boben je pel noč in dan. V tako bogati državi kakor je Jugoslavija, je ljudstvo naravnost stradalo in narod sam je moral organizirati pomožne akcije, da je najbednejšim priskočil na pomoč. Pri vsakih volitvah je šel narod z neko notranjo živovo vero na volišče, da bo po volitvah vendarle boljše. Minile so ene volitve, prišle so nove, tako se je stvar vrstila leto za letom. Sredi najtežje socialne in gospodarske bede in krize so divjali državno-pravni boji brez izgleda na konec in na ustalitev razmer v državi.

Pod temi prilikami in razmerami se je dogodilo, da je kralj posegel po skrajnih sredstvih, da državo pripelje v gospodarsko srečo in socialno zadovoljnost: razpustil je parlament, ukinil ustavo in prepovedal udeleževanje političnih strank. Tako imamo v državi posebno izjemno stanje, katero po kraljevih besedah hoče potegniti državo iz globokega blata in odstraniti vse ovire, ki branijo, da se v državi dvigne blagostanje, ustvari notranji mir in prične z resnim zakonodajnim delom v zaščito vseh slojev naroda.

Nobenega dvoma ne more biti o tem, da so pod prejšnjimi razmerami največ trpeli socialno slabi sloji. Prejšnje razmere je karakterizirala korupcija in počasnost v upravi, omalovaževanje strok, zakonitosti in pomanjkanje tako zakonodajnega kakor tudi administrativnega skrbstva za gospodarsko s'abo stoječe prebivalstvo. Preziralo se je potrebe delavca, nameščenca, uradnika; nihče ni vzel resno težnje našega malega kmeta, obrtnika in trgovca. Odločevalo se ni po vodilnih stvarnih potrebah, ampak le prepogosto po strankarsko-političnih motivih, po osebnih vplivih in pa po miselnosti, katera je bila zelo daleč od socialnega gledanja na težnje in hotenja prebivalstva.

Delovno ljudstvo polaga svoje upanje v manifest svojega kralja in je uverjeno, da bo kralj znal — kljub mnogim ovirom — svojim besedam dati živo resnico. Popraviti je treba velike socialne krivice, katere je moralo pretrpeti ravno delovno ljudstvo. Med delovnim ljudstvom je treba ustvariti zadovoljnost in živo vero v pravično in socialno čutečo vladavino. Država je za vse. Novo stanje v državi je bilo ustvarjeno zato, da popravi krivice in napake prejšnjih strankarsko-političnih vlad.

V veliko škodo vzvišenim načrtom in namenom našega kralja je, ako v to jasno zarjo skušajo tako zvani gospodarski krogi vpletati temne pajčevine in predočiti nov položaj v državi tako, kakor da je bil isti ustvarjen le za težnje gospodarskih krogov. Te težnje pa so po izjavi samih gospodarskih krogov v pravem nasprotju s težnjami in potrebami delovnega ljudstva. Gospodarski krogi trobijo v svet, da je treba socialno zakonodajo pos'abšati, češ, da ista ni v skladu s stanjem gospodarstva. Pravijo, da naša skromna socialna zakonodaja nalaga gospodarstvu preveč bremen in mu na ta način striže peroti, da ne more zleteti kvišku. Nihče ni pričakoval, da bodo gospodarski krogi imeli toliko predrznosti, da si bodo za

nik v zgodovini slovenskega delavskega pokreta.

Naj živi delavska solidarnost!  
Naj živi moč in sila delavnega ljudstva!

napad na socialno-pravno zaščito delavstva izbrali ravno čas, ko je vso odgovornost za delo v državi prevzela nase vzvišena oseba kralja, kateri je ravno s svojim odločilnim korakom na ves glas povedal, da ne more več gledati, kako država propada in kako se narod čim bolj pogreza v bedo in revščino. Gospodarski krogi s svojimi reakcionarnimi težnjami, katere skušajo celo na najvišjem mestu uveljaviti, zaslužijo, da se jih radi protidravnega hujskanja kliče na odgovor in se jim dopove, da je novo stanje v državi zato tu, da predvsem pomaga najpotrebnejšim, kateri so bili dosedaj najbolj izkoriščani in ne zato, da udarja po glavi zopet ravno najrevnejše.

Pri nas se je na polju socialno-politične zakonodaje mnogo grešilo. Imamo v glavnem samo dva važnejša zakona socialno-politične vsebine: Zakon o zaščiti delavcev in zakon o zavarovanju delavcev. Vse drugo je ostala po-

## Slavnostna otvoritev palače Del. zbornice v Ljubljani

V nedeljo, 17. t. m. se bo slavnostno otvorila nova palača Delavske zbornice v Ljubljani. Slavnostni dnevi so preračunjeni na štiri dni. Spored prireditvev je naslednji:

PETEK, dne 15. februarja.

Ob 10. uri dopoldne: Konferenca centralnega tajnika Delavskih zbornic z vodstvom Pokojniškega zavoda.  
Ob 3. uri popoldne: Seja Upravnega odbora Delavske zbornice za Slovenijo.

SOBOTA, dne 16. februarja.

Ob 10. uri dopoldne: (po potrebi tudi popoldne) Enketa o pokojniškem zavarovanju privatnih nameščencev v čitalnici Delavske zbornice.  
Ob 3. uri popoldne: V posvetovalnici Delavske zbornice seja Odbora Centralnega tajništva.  
Ob 4 do 7 ure: V prostorih strokovnih zvez: Seje klubov delegatov plenu-

božna želja. Ni urejeno vprašanje invalidov, ni bilo skrbjeno za stanovanjske probleme, niso določene minimalne mezde, ni urejeno vprašanje dopustov delavstva, delavstvo ne pozna starostnega in invalidnega zavarovanja, rudarsko zavarovanje že dolga leta čaka ureditve, vajenci so zaščiteni le po nepopolnem starem obrtnem redu, zaposlitev delavca ni pravno urejena, obratni zaupniki ne morejo vršiti svojih funkcij. Cela vrsta zelo perečih delavskih vprašanj je, ki bi morala biti rešena. Upravna praksa napram interesom delavstva je bila nesocialna in brezbrizna.

V zadovoljnosti širokih vrst naroda je moč države. Zato smo uverjeni, da bo socialno-politična zaščita delavstva pod novimi prilikami in razmerami dobila intenzivno realno obliko in da ne bodo popravile velike krivice, katere je trpelo ravno delavstvo. Uverjeni smo, da bi krepko socialno-politično udeleževanje države prav zelo znatno pripomoglo k ureditvi vseh državnih problemov, k moči in ugledu države na znotraj in zunaj.

ma Delavske zbornice: Razprava o proračunu.

NEDELJA, dne 17. februarja.

Od ½ 11 do 1 ure: Otvoritvena svečanost v dvorani Delavske zbornice.

Od 3 do 7 ure: Klubске seje. Narodni klub zboruje v prostorih čitalnice Prosvetnega odseka Delavske zbornice.

Ob 8. uri zvečer: Koncert v dvorani zbornice.

PONDELJEK, dne 18. februarja.

Skupščina Delavske zbornice ob 9. uri dopoldne z naslednjim

dnevnim redom:

1. Odobritev zapisnika zadnje skupščinske seje.
2. Poročilo predsednika.
3. Poročilo tajnika.
4. Poročilo blagajnika.
5. Poročilo finančne kontrole.
6. Računski zaključek za poslovno leto 1928-29.
7. Proračun za poslovno leto 1929-30.
8. Razno.

## Proračun Delavske zbornice

Skupščina delavske zbornice, ki se vrši v ponedeljek, dne 18. februarja 1929. ob 9. uri dopoldne v Ljubljani, bo razpravljala med drugim tudi o novem zborničnem proračunu za leto 1929./30.

Sredstva, s katerimi razpolaga delavska zbornica, niso velika; komaj dva milijona dinarjev je vsako leto zbranih, da jih delavstvo porabi za vzdrževanje svoje najvišje ustanove. S temi sredstvi ni mogoče delati čudežev in demagog bi bil tisti, ki bi ne zahteval samo, da se z dvema milijonoma vzdržuje Del. zbornico, ampak krije vse socialne potrebščine Slovenije. In takih demagogov imamo nekaj. Vpijejo na vse pretege, da naj Delavska zbornica podpira predvsem brezposelne, potem naj pa šele misli sama nas in na naloge, ki so ji bile ob njeni ustanovitvi predpisane. Demagogi prav tako kriče, kot da bi bila Delavska zbornica zato, da zbira fondse za brezposelne podpore, ko je vendar ta naloga na'ožena državi, oblastem in občinam. Sploh bi nekateri hoteli delavski javnosti natveziti popolnoma druge naloge delavskih zbornic, kot jih pa v resnici imajo. Delavske zbornice so vendar le idejne zastopnice delavskega razreda, ki imajo ščititi delavsko pravo in iniciativno-reformatično nastopati v vseh socialnih vprašanjih. Da govorimo konkretno n. pr. o brezposelnosti: Delavska zbornica ima nalogo, da zbere točno sliko o sta-

nju brezposelnosti, o vseh s tem združenih pojavih in posledicah, ter da izdela zakon o zavarovanju brezposelnih, izvaja zakon uveljavljanje in potem nadzira njegovo izvajanje. Naloga Delavske zbornice pa ni, da sama deli brezposelnim podpore, ker Delavska zbornica nikdar toliko sredstev ne more zbrati, da bi brezposelnim lahko izdatno pomagala. Ako bi Delavska zbornica dala vsa sredstva svojega proračuna na razpolago brezposelnim v Sloveniji, bi ne bilo veliko pomagano.

Osnutek proračuna Delavske zbornice je izdelal upravni odbor in bo o proračunu končno sklepa'a skupščina.

Redni izdatki proračuna izkazujejo:

I. Račun inventarja (nabava in odpisi) Din 40.000

II. Račun upravnih stroškov:

1. Centralna pisarna v Ljubljani:
  - a) Osebnih prejemki sedmih uradnikov in uradnic ter sluge — povprečna plača po 3000 Din mesečno Din 297.700
  - b) Davki, bolniško in pokojniško zavarovanje nameščencev » 89.310
  - c) Snaženje, kurjava, razsvetljava, tiskovine in pisarmiški stroški » 76.100

Odnos Din 503.110

Prenos Din 503.110	
2. Ekspozitura v Mariboru:	
a) Osební izdatki za 1. uradnika	» 35.750
b) Davki, bolniško in pokojninsko zavarovanje 1. uradnika	» 10.725
c) Snaženje, kurjava, razsvetljava, tiskovine in pisarniški stroški	» 24.700
Vsi upravni stroški znašajo skupaj Din 534.285, kar je eno četrtino vseh izdatkov D. Z. Nekateri se spotikajo nad visokimi plačami uradnikov D. Z. Mnenja smo pa, da plača 3000 Din ni previsoka, če se počeno dela. Poleg tega D. Z. ne sme biti najslabši delodajalec, če hoče kot prva nastopiti v boju za izboljšanje plač vsega delavstva.	
III. Račun stroškov za samoupravne organe, to je za povrnitev stroškov delegatom, ki se udeležujejo sej skupščin, sej odborov in raznih drugih posvetovanj, znaša	» 142.000
IV. Račun stroškov za publikacije in zbiranje statistike znaša	» 30.000
V. Račun stroškov za ljudsko vzgojo in izobrazbo:	
1. Kulturni odsek v Ljubljani:	
a) Osební izdatki za tri uradnike in uradnice	» 81.250
b) Davki, bolniško in pokojninsko zavarovanje	» 24.375
c) Snaženje, kurjava, razsvetljava, tiskovine in pisarniški stroški	» 32.000
d) Razni izdatki: za nakup skioptičnih slik, vezavo knjig in za podpore kulturnim društvom (100.000 dinarjev)	» 177.000
2. Kulturni pododsek v Mariboru:	
a) Osební izdatki za dve uradnici	» 29.400
b) Davki, boln. in pokojninsko zavarovanje	» 8.820
c) Razni izdatki: za nakup in vezavo knjig, revije in časopisi	» 55.000
3. Za širjenje prosvete v industrijskih krajih:	
a) Novi skioptikoni se kupijo za Rajhenburg, Velenje, Ruše in še dva za kraje brez elektrike (na karbid)	» 14.000
b) Za tečaja in predavanja dobe podpore v Trbovljah 8000 Din, v Celju 3000 Din, po 2000 Din v Hrašni-	
Odnos Din 1168.130	

Prenos Din 1168.130	
ku, Zagorju, Tržiču, po 1500 Din na Jesenicah in Javorniku, po 1000 Din v Rajhenburgu, Velenju, Rušah, Črni, Mežici, Guštanju, Prevaljah, Ptujju, Kranju, Kočevju, St. Pavlu in Litiji, skupaj	» 32.000
4. Dečja zavetišča	» 9.000
5. Nakup šolskih knjig za obrtno nadaljevalne šole	» 10.000
6. Strokovni tečaji za delavske zaupnike in delavski tisk	» 100.000
7. Razni nepredvideni stroški	» 10.000
Skupaj znašajo vsi izdatki za ljudsko vzgojo in izobrazbo 582.845 Din, ali več kot 1/4 vseh izdatkov D. Z.	
VI. Račun stroškov za socialno politiko.	
1. Delavske kuhinje (nabava inventarja — adaptacija)	Din 50.000
2. Brezposelne podpore	» 100.000
3. Podpore za delavske zaupnike	» 100.000
4. Zaščita vajencev in poklicna izbira	» 10.000
5. Delavski asil	» 20.000
6. Stroški za volitve delavskih zaupnikov	» 15.000
7. Stroški za seje delavskih zaupnikov	» 15.000
8. Mezdna posredovanja (potni stroški nameščenecv)	» 50.000
9. Razno (nepredvideni izdatki)	» 20.870
Vsi izdatki za socialno politiko znašajo Din 380.870.	
VII. Za Centralno tajništvo v Beogradu prispeva DZ. za Slovenijo	Din 150.000
VIII. Za odkup stavbe DZ. v Ljubljani, drugi obrok	» 140.000
Vseh izdatkov skupaj Din 2.000.000	
Dohodki Delavske zbornice se pa stekajo iz 0,3% prispevka delavcev in nameščenecv od zavarovane mezde, in sicer tako, da plačajo oni, ki so zavarovani pri OUZD	Din 1.850.000
pri Merkurju	» 160.000
pri bratovskih skladnicah	» 440.000
Skupaj vseh dohodkov Din 2.450.000	
Za pobiranje doklad se plača OUZD 8% bonifikacija. Verjetno je, da bo vendarle še več dohodka kot je pa predvidenih izdatkov. Proračunski pribitek se pripiše stavbnemu skladu Delavske zbornice.	
Strokovne organizacije naj proračun DZ. prouče in svoje zaključke sporoče centrali. Vendar se pa mora proračun DZ. resno obravnavati in ne sme delavstvo slediti n. pr. demagogiji komunistične «Enotnosti», ki s svojim nestvarnim pisanjem le škoduje delavskim interesom.	

## Anketa o že razčiščeni zadevi

Že eno leto se vrše neprestano ankete in zborovanja, ki obravnavajo ureditev delovnega časa v trgovskih in obrtniških obratovalnicah. Delavci in nameščenici postavljajo svoje zahteve, delodajalci svoje. Nemogoče je stališča obeh taborov zblížati, ker so delodajalci nepopustljivi in jim je bil dosedaj še vsak delovni čas prekratek. V najhujši burji bojev med delodajalci in delojemalci je ministrstvo za socialno politiko v sporazumu z ministrstvom za trgovino in industrijo lansko leto maja meseca izdalo naredbo, ki načelno ureja čas odpiranja in zapiranja trgovskih in obrtnih obratovalnic in s tem v zvezi tudi delovni čas pomožnega osebja. Ministrska naredba je bila pozneje deloma spremenjena — seveda v škodo delojemalcev. Že prva naredba ni izpolnila nad delojemalcev, naknadni popravki še

manj. Posebno so razočarale delojemalce poznejše naredbe velikih županov, ki so sledile ministrski naredbi. O popolni izvedbi osemurnika ni bilo govora; dovoljeno je bilo devet, deset in enajsturno delo celo za obrti, kjer bi moral obveljati osemurnik, in ukinil se je nedeljski počitek, če tudi bi moral biti v smislu ministrske naredbe marsikje uveden, kjer po velikožupanskih naredbah pozneje ni bil. Toda delodajalci še niso zadovoljni. Z vsa silo hočejo pritrirati, da se ministrsko naredbo z maja meseca lanskega leta temeljno spremenijo, seveda v še večjo škodo delojemalcev.

Koncem tega meseca se vrši v Zagrebu zopet uradna anketa, katere predmet je razprava o reviziji uredbe o odpiranju in zapiranju trgovskih in obrtnih obratovalnic. Posebnega uspeha

od ankete nimamo pričakovati. Stališče delojemalcev in delodajalcev se je na dosedaj vršilih se anketah dovoljno razčistilo.

Gospodarski krogi bodo predvsem nedvomno na anketi iznašali naziranje, da zahteva težki gospodarski položaj podaljšanje delovnega časa v obrti in trgovini.

Za vsakega opazovalca našega gospodarskega življenja je na prvi pogled jasno, da vzrokov gospodarske stagnacije ni iskati v tem, da so trgovski obrati premalo časa odprti, ampak predvsem v slabi kupni moči konsumentov. Dvigniti kupno moč konsumentov, to je izboljšati splošni gospodarski položaj ljudstva v državi, bi morala biti poglavitna skrb gospodarskih krogov, ne pa da se zaganjajo v nameščenice in delavce. Za trgovine velja resnica, da ne bodo tekom dvanajstih ur, prav čisto nič več prodale, kot bi tekom osmih ur. V obrti in trgovini izčrpa nameščenec in delavec tekom osmih ur vse svoje delovne sile. Da bi bil pa daljši delovni

čas uveden samo zato, da nameščenici postavajo v obratih, je pa vendarle preveč zahtevano. Prav iz gospodarskih razlogov je edinole pravilno, da se tekom osmih ur polno zaposli delovne moči, potem se jim pa da možnost odpočitka, da drugi dan delavci in nameščenici sveži in odpočiti nastopijo delo. Izhod iz gospodarske stagnacije naj gospodarski krogi pač drugje iščejo, ne pa v podaljšanju delovnega časa.

Sploh se naj gospodarski krogi navadijo že vendar enkrat naprednejše misliti in naj ne gledajo vsega življenja le skozi najbolj reakcionarna očala. Gospodarski krogi se naj ozro po svetu in se naj odsvojih kolegov v naprednih zapadnih državah nauče ceniti delovne moči.

Nemški, angleški ali francoski delojalec tudi s svojega buržuaznega stališča ne bo postavljajal zahtevo po deseturniku. Le naš gospodarski krog hoče biti izjema, ker je zakrknjen in po svojem mišljenju nesposoben za polet in moderno gospodarstvo.

## Delavsko pravo in zaščita

### Ostali važni pravni predpisi o mezdí

Zanima nas vprašanje, kedar sme in mora delodajalec mezdo izplačati. Obči drž. zakon pravi v § 1154, da mora biti mezda izplačana po izvršenem delu. To bi pomenilo, da delavec nima pravice zahtevati, da bi se mu mezda izplačala med delovnim časom. To je zlasti važno z ozirom na zakonite predpise o šurniku. Tozadeve zakonite predpise je razumeti z ozirom na njih besedilo brez dvoma tako, da je delavec dolžan polnih 8 ur delati in da v ta čas ni všteti prihoda in odhoda iz dela, razne druge predpriprave za nastop dela in tudi ne čas izplačevanja mezde. To se mora izvršiti izven rednega normalnega delovnega časa. Citirani paragraf obč. drž. zakona pravi tudi dalje, da je mezdo, katera je določena od ure, od kosa ali od posameznih storitev izplačati koncem onega tedna, v katerem je bilo dogovorjeno delo dovršeno.

V primeru, da je bilo delovno razmerje razrešeno, mora biti mezda takoj izplačana in je nedopustno, da bi delodajalec pustil delavca na mezdo čakati. do onega dne, v katerem se sicer drugače mezde redno izplačujejo.

V načelu mora delodajalec mezdo izplačati delavcu samemu, ker je le njega smatrati za pogodbeno stranko, kateri iz delavne pogodbe napram delodajalcu izvirajo gotove pravice. Vendar pa zakon ne zabranjuje, da delodajalec mezdo izplača tudi kakim drugi osebi, katero je upravičeni delavec k temu pooblastil. Tako pooblastilo mora imeti tudi žena, drugače more delodajalec ženi izplačilo mezde odkloniti; žena v tem pogledu nima nobenih predprav, zlasti se jo ne more smatrati kot zakonito pooblaščenko moževu, kateri se ne bi bilo treba izkazati s posebnim moževim pooblastilom.

Delavec more seveda z mezdo pristo razpolagati. Zato je jasno, da more glede mezde storiti razna obvezna pravna dejanja. Zlasti more delavec svojo zasluženno mezdo odstopiti kakim tretji osebi. Ako se taka oseba pred delodajalcem izkaže s primernimi in pravilnimi listinami in na podlagi njih zahteva

izplačilo mezde, je delodajalec s tem, da je mezdo izplačal upravičeni in pooblaščen tretji osebi, oproščen vseh nadaljnjih obveznosti napram delavcu.

Pogosto se dogaja, da en delavec sprejme mezdo za več delavcev skupaj in to brez vsakih posebnih pooblastil in dostikrat tudi brez vednosti prizadetih delavcev samih. V takem slučaju seveda delodajalec ni prost obveznosti napram ostalim delavcem. Ako isti od njega zahtevajo izplačilo mezde, se delodajalec ne more izgovarjati na to, da je predmetne mezde že izplačal na roke drugega delavca. Mezdo mora še enkrat izplačati. Seveda pa ima pravico, da zahteva povračilo mezde od osebe, kateri je mezdo dejansko izplačal, a ta oseba mezde ni oddala prizadetemu delavcu.

Kakor smo že ugotovili, obrtni red izrecno predpisuje, da mora mezda biti izplačana v gotovini. Da se ta zakoniti predpis ne bo napačno razumel, moramo podčrtati še nekaj stvari. Zakon omogoča delodajalcu, da delavcu da na plačo predjem ali celo posojilo, seveda oboje le v gotovini. Ni dopustno torej dajati posojilo ali predjem v naturalijah. Da so dopustni pri plači tudi različni zakoniti predpisani odtegljaji, je splošno znano. Vendar pa so tudi tu gotove omejitve. Tako je n. pr. predpisano, da sme delodajalec zakonito dopustni znesek za delavsko zavarovanje od plače odtegniti le pri vsakokratnem izplačilu mezde. Ni dopustno, da bi n. pr. delodajalec naenkrat od plače odtegnil več že zapadlih obrokov za delavsko zavarovanje. Razni davčni predpisi tudi dajejo delodajalcu dolžnost, da mora delavcu predpisane davke njemu od plače odtegniti in sam preodkazati davčnemu uradu.

V slučaju, da je delavec na podlagi službene pogodbe dolžan položiti kavcijo, je po zakonu dopustno, da se znesek kavcije odteguje od plače. Seveda je pri razrešitvi delovnega razmerja delavcu kavcijo vrniti, ako ni zapadla ali ako v pogodbi ni drugače določeno.

### ZAKAJ JEDO V RUSIJI SLAB KRUH?

V Moskvi so se zbrali zastopniki 46 velikih združenih in državnih pekarn, da se pogovorijo o težkočah in rešitvi krušnega vprašanja. Znano je, da jedo ljudje v Rusiji zelo slab kruh, ki ga je vrhu tega še premalo. V zadnjem času je prišlo opetovano do buršnih demonstracij po raznih ruskih mestih, ki so bile vse v zvezi s krušnim vprašanjem.

Mnogo je vzrokov, da v Rusiji s kruhom ni vse v redu. Kakor znano je sovjetska vlada odredila — po Musolinijevem vzoru — za vsa država enoten tip kruha, ki mu sama določa ceno in za katerega melje moko v lastni režiiji. Vsi mlini so podrejeni ljudskemu poverjeništvu za trgovino. Dogaja se pa, da gre velik del dobre moke skozi roke privatnih špekulantov, dočim zanemarjajo mlino produkcijo

državnim in združenim pekarnam namenjene moke, jo slabo meljejo in mešajo z vsemi mogočimi ničvrednimi primesmi. V pekarnah primanjkuje strokovno izučena delavstva, stroji so večinoma zastarelega tipa in poleg tega je število zanesljivih pekarn za dnevne potrebe veliko premajhno. Biti bi jih moralo najmanj trikrat toliko, kolikor jih je. Pri vsem tem, da primanjkuje kruha, pa ga gre 20 — 25 odst. za krmiljenje domače živine, ker je njegova cena še vedno dosti manjša nego n. pr. cena ovsu.

O vsem tem so razpravljali na moskovskem pekarniškem kongresu. Rezultat ni bogve kako zadovoljiv. Sklenili so, da odprejo takoj 28 novih velikih pekarn, a s končnimi ukrepi da počakajo do nove žetve, ker se s sedanjimi zalogami žita in moke ne da dosti več napraviti.

# Naša socialno-zavarovalna zakonodaja

Kaj je socialno zavarovanje? To je javno-pravna ureditev gospodarske in zdravstvene preskrbe socialno šibkih slojev naroda, eventualno vseh potrebnih članov naroda. Za take slučaje življenjskih kriz, ki imajo za posledico nezmožnost za pridobivanje, odnosno uničitev eksistence fizične osebe, od katere pridobivanja je bila odvisna družina. To preskrbo označujejo denarne podpore in zdravniška pomoč v najrazličnejših oblikah.

## Kaj je socialno-zavarovalna zakonodaja?

To je skupnost vseh zakonov, odredb in predpisov, ki formalno-tehnično in materialno-pravno urejujejo realizacijo zakonite pravice do dajatev in podpor iz naslova zavarovanja. Socialno-zavarovalna zakonodaja je del splošne socialno-politične zakonodaje, ki v svojem bistvu v najrazličnejših oblikah stremi za tem, da uredi medsebojno družabno sožitje v znosni obliki, v kolikor postojča razredna nasprotstva ni sploh mogoče popolnoma odstraniti. Socialna zakonodaja ustvarja družabni mir in s tem mir v človeški družbi sploh. Mir pa je predpogoj vsakemu gospodarskemu napredku. Socialno zavarovanje spada v kompleks delavsko-varstvene zakonodaje in je danes v modernih državah ta zakonodaja tehnično in vsebinsko tako popolna, da moramo govoriti o njej kot o samostojni pravni disciplini, kakor je n. pr. zasebno pravo, kazensko pravo in tako dalje. Socialno zavarovanje je del socialnega prava. Celotna delavsko-varstvena zakonodaja je v zakonodajno-tehničnem oziru deljena v dva dela: v delavsko-varstveno zakonodajo v ožjem pomenu besede in v delavsko-zavarovalno zakonodajo. Prva hoče delavca obvarovati pred možnimi nevarnostmi in škodami, druga pa ima namen, da nastale posledice zdravi, blaži in po možnosti popolnoma odstrani. V moderni zakonodaji pa tako v prvem, kakor v drugem delu najdemo oba momenta. Delavsko-varstvena zakonodaja ni enotna in kodificirana; raztresena je v nebroj samostojnih zakonov, ki poleg socialnih vprašanj urejajo tudi drugo materijo (n. pr. obrtni red, rudarski zakon), dočim je socialno-zavarovalna zakonodaja že po večji kodificirana, če ne v enotnem skupnem zakoniku, pa vsaj v samostojnih zakonikih za posamezne stroke zavarovancev in panoge zavarovanja. V svojem zgodovinskem razvoju je delavsko-zavarovalna zakonodaja prešla v splošno socialno-zavarovalno zakonodajo in ima za predmet ne samo namezdno delavno osebo, ampak splošno vse socialno šibke sloje naroda.

S socialno-zavarovalno zakonodajo je bila ustvarjena samostojna

## zakonita pravica prizadetih oseb do gotovih dajatev in prejemkov,

ki od tega časa dalje nimajo več značaja miloščine ali humanitarnega skrbstva. S tem je pravna sigurnost življenjske eksistence stopila za korak dalje. Do tega časa je bila delavsko-zavarovalna zaščita omejena na skrbstvo od strani podjetnika, na samopomoč prizadetih in na razna dobrodelna društva ter korporacije. Vsa ta sredstva so imela zelo malo ali nič pravne sigurnosti, deloma so počivala na predpisih privatnega prava, na raznih jamstvenih dolžnostnih zakonih, zlasti na jamstveni dolžnosti delodajalcev napram delavcu za slučaj nezgod pri delu. Javna dobrodelnost je bila zaradi pomanjkanja sredstev in pri veliki potrebi skromna, organizacija samopomoči ni uspevala in moremo v tem pogledu pomembnejše uspehe zabeležiti le pri rudarjih, ki so organizirali tako zvane bratovske skladišnice. Vsem tem podporam je bilo več ali manj izrazito poznati, da se dajejo kot miloščine, ki so imele po navadi za posledico tudi še zmanjšanje političnih pravic prizadetih oseb. Socialno zavarovalna zakonodaja pa je podporam dala pravno obliko javno-pravnih zakonitih pravic, ki so napram zasebno-

pravnim pravicam še posebno zaščitene. N. pr. prepoved odtujitve, prepoved zaplembe, kompenzacije ali cesije. Radi tega naziv «zavarovanje» ni povsem točen, ako celo strukture teh socialnih zakonov gledamo zgolj iz vidika pravne interpretacije besede «zavarovanje». Za zavarovanje je potrebna zavarovalna pogodba z vsemi pravnimi elementi. V socialnem zavarovanju pogodbe ni; socialno-zavarovalno razmerje more nastopiti tudi proti volji prizadetih zgolj na podlagi zakona samega. Temu pravimo ex lege zavarovanje. Premija je v zavarovanju odmerjena zgolj po riziku, v socialnem zavarovanju pa riziko za višino premije ni izključno odločilen, premija je taka, da omogoči izpolnjevanje zakonitih obveznosti. Zavarovanje je zaščita pred bodočimi negotovimi škodami. Socialno zavarovanje pa daje pomoč n. pr. tudi za že obstoječe, toda še ne akutne bolezni. V pravem zavarovanju sta premija in odškodnina v razmerju medsebojne vzajemne odvisnosti: brez plačila premije ni odškodnine. V socialnem zavarovanju je odškodnina od plačila premije popolnoma neodvisna: tudi brez plačila prispevkov se mora odškodnina izplačati. Socialno zavarovanje je zato pravno absolutna subjektivna javno-pravna odškodninska pravica napram državi.

Najprvo je bilo zakonito urejeno nezgodno zavarovanje, in sicer v Nemčiji z zakonom iz leta 1884., medtem pa je bil pripravljen tudi že zakon o bolniškem zavarovanju, ki je celo eno leto prej bil obnarodovan. Nemčija tako v socialno zavarovalni zakonodaji prednjači. Leta 1889. je bilo v Nemčiji uzakonjeno tudi že invalidno in starostno zavarovanje. Nemčiji so kmalu sledile druge države. Nas zanima predvsem zakonodaja v Avstro-ogrski monarhiji.

## Prve početke socialno-zavarovalne zakonodaje

zasledimo v rudarskem zakonu iz leta 1854. v 10. poglavju tega zakona. Podrobnosti tega zavarovanja so uredili statuti posameznih skladnic. Isto je bilo izpopolnjeno z zakonom o bratovskih skladnicah iz l. 1889. S tem zakonom je bilo tudi za rudarje njih zavarovanje za slučaj bolezni, onemoglosti, starosti in smrti zakonito urejeno, ker rudarski zakon iz leta 1854. sam tega zavarovanja ni uredil, ampak je to prepustil rudnikom samim.

Daljšo misel zavarovanja najdemo v obrtnem redu, kateri daje obrtnim za drugam možnost (ne dolžnost!) «da morejo za podpiranje svojih pripadnikov (pomočnikov in vajencev) v bolezni, oziroma za plačevanje pogrebne ustanovitve in vzdrževati posebne zavode (bol. blagajnice)».

K sistematičnejši in temeljitejši ureditvi socialnega zavarovanja pa je Avstrija pristopila v letu 1887. in 1888. s tem, da je prvo leto uveljavila zakon o nezgodnem zavarovanju za industrijsko in obrtniško delavstvo, v drugem letu pa zakon o bolniškem zavarovanju. Oba zakona sta bila v naslednjih letih novelirana, zlasti je bil krog zavarovancev razširjen. Najkasneje je bilo urejeno nezgodno zavarovanje rudarjev, in sicer šele leta 1914. odnosno 1917. Zasebni nameščenci so dobili svoj prvi socialno-zavarovalni zakon leta 1906., noveliran s cesarsko naredbo leta 1914. S tem zakonom se je uvedlo onemoglostno, starostno in posmrtno zavarovanje zasebnih nameščencev.

Na podoben način je bilo urejeno tudi zavarovanje železničarjev, in sicer predvsem za slučaj bolezni in nezgod, dočim je starostno in onemoglostno preskrbo rešila Službena pragmatika.

Slično je bilo zavarovanje urejeno v ogrski polovici monarhije, in sicer bolniško in nezgodno zavarovanje s členom XIX. iz leta 1907. za obrtniške in trgovske uslužbenke, s členom XVI. iz leta 1900. zavarovanje poljedelskih delavcev in služničadi.

Iz tega kratkega pregleda vidimo, da je Avstro-ogrska monarhija zakonito uredila bolniško in nezgodno zavarovanje, da pa je popolnoma manjkalo sta-

rostno, onemoglostno in posmrtno zavarovanje ter tudi zavarovanje za slučaj brezposelnosti. Te poslednje panoge zavarovanja tudi ostale države pred vojno niso uvedle, izvzemši v Angliji. Pokojninsko zavarovanje nameščencev je bilo omejeno le na avstrijski del monarhije, tako da tudi danes v novi državi to vrsto zavarovanja pozna le Slovenija in Dalmacija, ki sta tvorile sestavni del Avstrije.

Zakonito urejene panoge

## zavarovanja niso odgovarjale v polnem obsegu potrebam

interesentov niti po krogu zavarovancev, niti po svoji organizaciji niti po dajatvah. Zavarovanja niso bili deležni gozdni in poljski delavci, domači delavci in služničadi, pokojninsko zavarovanje zasebnih nameščencev je izvezlo malo trgovske pomočnike in nadzorno osobe v poljedelskih obratih. Rodbinskega zavarovanja stara zakonodaja ni poznala, dajatve so bile v bolniškem zavarovanju omejene na največ 5 K dnevno, podorna doba se je raztezala le na 26 tednov. Zdravstveni, kurativni in preventivni politiki stari zakoni niso posvečali zadostne pozornosti, glavna misel v bolniškem zavarovanju je bila denarna podpora, tako da so bile zavarovalnice le reš samo bolniške blagajne brez vsakega širšega in globokejšega socialno higijenskega programa. Specialističnega zdravljenja stari zakon ni poznal, materinsko zavarovanje je bilo komaj omenjeno, kaj šele tako urejeno, kakor to zahtevajo moderna načela in potrebe učinkovitega materinskega skrbstva med delovnim ljudstvom.

V organizacijskem pogledu v zavarovanju ni bilo enotnosti in se je pre malo polagalo pažnje na to, da morejo biti le velike soc. zavarovalne institucije finančno dovolj močne, da so na ta način kos velikim nalogam. Bolniško zavarovanje je bilo razmetano na več tisoč malih in življenja nesposobnih blagajn, ki so poslovale z izgubo, kljub razmeroma zelo visokim premijam 6 do 7 odst. in ki so svojo udeleževanje omejevale na davanje skromne zdravniške pomoči in na izplačevanje dnevnih podpor. Za širše in večje, naloge niso imele sredstev. Tako predvojne bolniške zavarovalnice niso poznale sanatorijskega zdravljenja, niso imele nastavljenega niti enega zdravnika specialista, niso poznale uporabe rentgena, niti diagnostično - kemičnih laboratorijev, člani niso dobivali zobnih naprav, niti raznih drugih terapevtskih pripomočkov (protez, očal, kilnih pasov itd.). Zdravilnih učinkov naravnih toplic člani potom blagajn niso poznali. Manjkalo pa je v glavnem družinsko in materinsko zavarovanje.

Nezgodno zavarovanje je bilo popolnoma nezadostno. Predvsem je bilo omejeno le na industrijsko in ono obrtniško delavstvo, ki je delalo pri strojih, kakor da bi obratne nezgode drugod ne bile mogoče. Glede dajatev je nezgodno zavarovanje poznalo le dve tretjinsko največjo rento od maksimalnega letnega zaslužka K 3600, ne pa rente, ki bi odgovarjala popolni delanezmožnosti. Zavarovanci so pogrešali tudi proteze in vse one vrste zdravljenja, ki so zlasti za nezgodne slučaje potrebna.

Glede ostalih pokrajin Jugoslavije naj o predvojnem zavarovanju na kratko zaradi splošnega pregleda in razumevanja sedanjega stanja omenim še sledeče: V Bosni in Hercegovini so v praktičnem življenju poznali samo zavarovanje za slučaj bolezni. To je bilo izvajano na podlagi zakona iz leta 1909. od leta 1910. dalje. Nezgodno zavarovanje ni bilo oživitvorjeno, ker osnova takega zakona iz leta 1911. zaradi vojnih zapletljajev ni postala zakon.

Kraljevina Srbija je bila na najboljši poti, da se v pogledu socialnega zavarovanja pridruži ostalim kulturnim državam. Leta 1910. je bil izdan zakon o radnjama, ki pa nikdar ni stopil v praktično življenje. Vojske so ovirale to kulturno delo. Ta zakon je najvažnejši socialno-politični zakon predvojne Sr-

bije. On urejuje vse odnose med delavci in delodajalci, v glavnem tudi socialno zavarovanje, in sicer zavarovanje za slučaj bolezni in nezgod kot obvezno, dočim je pa bilo zavarovanje za slučaj starosti in onemoglosti fakultativno. S tem se je povdarila potreba po tej panogi zavarovanja ter zato ni razumljivo, zakaj bi nova država to vrsto zavarovanja omalovaževala. V predvojni Srbiji se je praktično izvajalo le zavarovanje rudarjev pri bratovskih skladnicah, zavarovanje železničarjev in osobja v vojaško-tehniških delavnicah.

V Črni gori in v pokrajinah Južne Srbije zavarovanja ni bilo. Tako vidimo, da je bilo zavarovanje v pokrajinah današnje Jugoslavije zelo neenotno in različno urejeno; v mnogih pokrajinah pa zavarovanja sploh ni bilo.

## Tak je položaj socialno-zavarovalne zakonodaje v dneh osvojenja l. 1918.

Nova država je na tem polju prevzela zelo slabo dedščino. Čakale so jo velike in hvaležne naloge, ki so po sklenitvi mirovnih pogodb, zlasti z oživitvorenjem M. U. D., katerega član je tudi naša država, dobile tudi značaj mednarodnih obveznosti.

Po prevratu so posamezne pokrajinske uprave predvsem proglasile veljavnost starih zakonov, torej tudi socialno-zavarovalnih, da je bila na ta način ustvarjena pravna kontinuiteta.

Nove razmere pa so nujno zahtevale takojšnje reforme. V tem pogledu je bila potreba posebno nujna v Sloveniji, katere ozemlje je bilo zlasti v nezgodno-zavarovalni panogi preje pridruženo kompetenci nezgodnih zavarovalnic v Trstu, Gradcu in na Dunaju, kateri zavodi so s prevratom nehali na našem ozemlju poslovati. Zato je pokrajinska uprava za Slovenijo najprvo morala ustanoviti nove zavode v svrhu izvajanja nezgodnega zavarovanja in izvajanja pokojninskega zavarovanja za zasebne nameščence. Tako je bila ustanovljena Začasna delavska zavarovalnica zoper nezgode v Ljubljani, v katere pristojnost je spadalo zavarovanje industrijskih in obrtniških delavcev in pa zavarovanje rudarjev in železničarjev v splošnem na podlagi starih avstrijskih zakonov. Za zasebne nameščence je bil ustvarjen Začasen Pokojninski zavod za nameščence. V bolniškem zavarovanju je organizacijska oblika ostala prvi čas nespremenjena. Vse zakone je bilo s potrebnimi reformami prilagoditi spremenjenim draginjskim prilikam. S tem, da so se otvorile nove osnove za dohodke in dajatve. — Podoben je bil položaj tudi v Vojvodini, ker se je ista odcepila od svoje socialno-zavarovalne centrale v Budimpešti. Slovenija je spadala na polju socialno-zavarovalne zakonodaje med najrazvitejše pokrajine. Zato so bile potrebne nove ureditve tu najnujnejše. Pred- in medvojne rente so zgubljale na vrednosti; treba je bilo misliti na valorizacijo rent in pokojnin. To se je zgodilo z uredbo pokrajinske uprave o Pokrajinskem pokojninskem skladu za rudarje v Sloveniji. Ta sklad se dotira s posebno doklado na premog in služi še danes vsaj skromni valorizaciji rent in pokojnin onih industrijskih, rudarskih in železničarskih delavcev, ter zasebnih nameščencev, katerim so bile rente in pokojnine priznane pred in med vojno in tudi že po vojni, dokler se plače in mezde niso stabilizirale.

Tako je ostalo v glavnem do l. 1922. Med tem časom se je pričelo organizirati ministrstvo za socialno politiko, na katero je polagoma prihajala kompetenca v socialno-zavarovalnih stvareh ter je bilo po Narodni skupščini sprejeto nekaj uredb, ki naj uredijo najnujnejše. Na ta način se je pričelo izvajanje bolniškega in nezgodnega zavarovanja od 1. januarja 1922. dalje za Srbijo in Črno goro. Medtem se je delalo na unifikaciji in enotni zakoniti ureditvi celotnega socialnega zavarovanja v državi. Na ta način je bil 14. maja 1922.

## podpisan zakon o zavarovanju delavcev,

ki je stopil v veljavo 1. julija 1922. Ta zakon je postavil organizatorno in meritorno celotno zavarovanje na enotno podlago in je bilo izven okvira tega zakona kot samostojna panoga urejeno le zavarovanje zasebnih nameščencev v Sloveniji in Dalmaciji z zakonom od 12. maja 1922.

Zakon o zavarovanju delavcev ureja zavarovanje za slučaj bolezni, nezgode, starosti, onemoglosti in smrti, dočim je ureditev brezposelnega zavarovanja pripuščena poznejšemu času. Pričetek tega zavarovanja prinaša uredba ministra za socialno politiko iz leta 1923., s katero pa se je uredilo le pobiranje prispevkov za javne borze dela, ki so bile mišljene kot nosilke brezposelnega zavarovanja, dočim je bil način podpiranja brezposelnih delavcev zopet pripuščen posebni uredbi ministra za socialno politiko. Ta uredba je izšla šele 1. 1928., s katero so se na novo organizirale tudi javne borze dela. Ker pa so prispevki delavcev in delavcev za učinkovito brezposelno zavarovanje prenizki, državni proračun pa v te svrhe nima postajk, še danes učinkovitega brezposelnega zavarovanja nimamo.

Novi zakon o zavarovanju delavcev iz 1. 1922. osvaja sledeča načela: ukinja ločene institucije za izvajanje posameznih panog zavarovanja in ustvarja enotnega nosilca zavarovanja za celo državo

## v »Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev s sedežem v Zagrebu«.

Ta urad zavarovanje izvaja preko Okrožnih uradov za zavarovanje delavcev. V Sloveniji je en tak urad. Krog zavarovancev je za vse panoge izenačen: kdor je zavarovan za slučaj bolezni, je istočasno zavarovan za slučaj nezgode, onemoglosti, starosti in smrti in to pri enem in istem uradu. Uprava socialno-zavarovalne institucije sloni na načelu samouprave interesentov po paritetnem zastopstvu delavcev in delodajalcev. Spori iz naslova zavarovanja se rešujejo pred sodščim delavskega zavarovanja. Vrhovno nadzorstvo nad zavarovanjem ima ministrstvo za socialno politiko. Zavarovanju so podvržene vse osebe brez razlike na starost, spol, državljanstvo ali višino zaslužka, ki dajejo svoje telesno ali duševno moč v najem. Tako je krog zavarovancev znatno večji kakor pred vojno, omogočeno je zdravejšo izenačevanje dobrih in slabih rizikov, kar je osnovni predpogoj finančnega uspeha vsakega zavarovanja.

Podpore so za celo državo izenačene, ustvarjeno je enotno članstvo tudi pri prehodu iz enega urada v pristojnost drugega.

Zakon osvaja načelo obveznega družinskega zavarovanja, tako da je istočasno z zavarovanjem članom zavarovana tudi njegova družina, ki nima lastnih dohodkov in živi z njimi v skupnem gospodinjstvu. V najdalekosežnejši meri misli zakon na materijsko zavarovanje in nudi v tem pogledu podporo, kakršnih ne pozna nobena druga država. — Socialno-zavarovalna institucija ima ingerenco na ureditev zdravstvenih in varnostnih naprav v obratih in s tem možnost uspešnega preventivnega skrbitva za zdravje in življenje zavarovancev.

Vendar pa zakon ni popoln. Predvsem ne v pogledu kroga zavarovancev. Od zavarovanja so izvzete predvsem vse osebe, ki so na drug način, po drugih zakonih in predpisih na enak način preskrbljene za zavarovalne slučaje. To bi bilo deloma v redu. Ni pa v redu, da so iz zavarovanja izvzete osebe, ki se pečajo z domačo industrijo, poljedelski delavci in posli v poljedelskem delu, izvzemši dela pri strojih, izvzete so osebe v kaznilnicah in poboljševalnicah, dasi so te osebe pritegnjene k delu, pri katerem so nezgode mogoče. Zavarovane tudi niso osebe, ki so le ob priliki in neustalno zaposlene v hišnem gospodinj-

stvu. Naredb, katere zakon obljublja, da bodo uredile tudi taka zavarovanja, do danes še ni. Za osebe, ki niso obvezno zavarovane, je pod gotovimi pogoji dopuščeno prostovoljno zavarovanje.

Zakon je bil v pogledu organizacije zavarovanja zamišljen idealno.

## Zakon se pa do popolnosti ni izvedel.

Iz splošnega zavarovanja so bili leta 1922. izvzeti rudarji in so isti danes ločeno in za sebe zavarovani pri krajevnih bratovskih skladnicah za slučaj bolezni, pri Glavnih bratovskih skladnicah pa za slučaj nezgode, onemoglosti, starosti in smrti. V tej ločitvi vidim glavni vzrok, da rudarsko zavarovanje danes propada, ker bi rudarji v okvirju splošnega zavarovanja dobili zadostno finančno oporo za sanacijo bratovskih skladnic. Zavarovanje rudarjev ureja pravilnik o bratovskih skladnicah od 1. decembra 1. 1924., ki je stopil v veljavo 1. januarja 1925., ne da bi za dajatve predvidel zadostno kritje in ne da bi poskrbel za izgubo, ki so jo bratovske skladnice pretrpele zaradi vojnih posojil in devalvacije denarja. Iz tega razloga so se dajatve rudarjev s 1. februarjem 1928. znatno skrčile.

Istotako so iz okvira splošnega zavarovanja že od 1. 1922. izločeni že znižarji, ki so zavarovani pri humanitarnih fondih pri železniških direkcijah.

Zakon ureja tudi zavarovanje za slučaj invaliditete, starosti in smrti. Vendar pa se te panoge zavarovanja ne izvajajo, kljub temu, da bi po zakonu morale stopiti v veljavo najkasneje 1. julija 1925. Ministrski svet je izvajanje teh panog zavarovanja odložil na nedoločen čas.

## Tako so delavci danes brez starostne preskrbe, žene in otroci brez pomoči v slučaju moževe odnosno očetove smrti.

V vseh državah, tudi v povojnih, je to zavarovanje že urejeno.

Zakon o zavarovanju delavcev daje iz naslova bolniškega zavarovanja v glavnem sledeče dajatve: zdravniško pomoč in potrebna zdravila ter uporabo vseh obstoječih zdravstvenih naprav; kratko vsa razpoložljiva sredstva, katera zdravniška veda za posamezne vrste bolezni smatra za potrebna in koristna; tako smo napram predvojnimi dajatvam pridobili zdravljenje v sanatorijih, v raznih toplicah, klinikah ter v fizikalnih zdraviliščih; to povzroča ogromne nove izdatke. Zavarovanje daje v okvirju razpoložljivih sredstev zobne naprave, najrazličnejša specialistična zdravljenja, vsega tega pred novim zakonom ni bilo., Denarna podpora dosega 75 odst. zavarovalne mezde, pred novim zakonom maksimalno 60 odstotkov, kar je norma tudi v drugih državah. Podporna doba se podaljšuje o 26 na 52 tednov. Brez posebnih prispevkov, kakor je to običaj drugod, je uvedeno obligatorno družinsko zavarovanje, ki je bilo pred novim zakonom le fakultativno in zelo redko. Kljub vsestransko razšrjenim in višjim dajatvam je premija nižja napram prejšnji. Odločilno finančno vlogo igra posebno še dejstvo, da delavske plače, ki tvorijo matematično podlago za dohodke, niso v zdravem razmerju z draginjo. Število vajencev je izredno visoko. Stroški za iste so enaki stroškom za odrasle, dočim so prispevki malenkostni. Porodniške podpore so večje, ker novi zakon pozna poleg porodnine še dečjo opremo in podporo za dojilje. Porodniške podpore gredo preko mednarodnih konvencij.

Nezgodno zavarovanje je predvsem razširjeno na nekatere vrste poklicnega zastrupljenja; najvišja renta znaša 100 odstotkov, dočim je pred novim zakonom znašala le 66 $\frac{2}{3}$  odst. Premija pa ne dosega predvojnne premije.

**Pribiti moramo eno dejstvo: Povprečni dnevni prispevek za eno osebo za vse vrste zavarovanja, za delavsko zbornico in za borzo dela znaša le 1.95 Din. Znesek, s katerim se pač ne more odkupiti vsa odgovornost delodajalske javnosti napram delavstvu!**

# Narodno-strokovna zveza

## Narodna strokovna zveza in otvoritev palače Delavske zbornice.

Izvrševalni odbor NSZ je na svoji seji razpravljaj o slavnosti otvoritve palače Delavske zbornice in sklenil:

Delavski zbornici se predloži lista delegatov NSZ, ki se vabijo k svečani otvoritvi. V delegaciji bodo zastopane vse podružnice NSZ, katerim je tajništvo že odposlalo navodila in vabila za praslavo.

Podružnice in delegati se imajo ravnati po poslanih navodilih.

Narodni klub priredi za delegate NSZ in Zveze društev privatnih nameščencev članski sestanek v nedeljo ob 3. uri popoldne v čitalnici Prosvetnega odseka Del. Zbornice.

V soboto zvečer priredi Narodni klub ožji prijateljski sestanek za delegate, ki dopotujejo že ta dan v Ljubljano. Podrobnosti v navodilih.

Izvrševalni odbor želi, da se vsi vabljene sigurno odzovejo vabilu, da bo tudi NSZ čato zastopana pri tem važnem in svečanem dogodku našega delavstva.

**Važno opozorilo vsem podružnicam NSZ.** Naš tajnik se je te dni informiral pri velikem županstvu glede prijav naših podružnic oblasti. Na velikem županstvu se mu je izrecno reklo, da prijave niso potrebne z ozirom, ker je naša organizacija strogo strokovna in je po svojih pravih nadstrankarska. Potrebno pa je vsaj tri dni preje prijaviti vsako zborovanje: kakor sestanke, občne zборе in širše seje. Da ne bodo imele podružnice sitnosti, naj vsako tako prireditve objavijo raje par dni preje in naj ne čakajo zadnjega termina. Podružnice, ki še niso prijavile svoj obstoj oblasti, to lahko opustijo. Podružnice naj nemoteno delujejo naprej in naj v smislu že določenih navodil čimpreje skličejo svoje redne letne občne zbe.

**Seja Narodnega kluba D. z. Narodni klub Delavske zbornice bo imel svojo sejo v soboto 16. t. m. ob 4 uri popoldne v prostorih Narodno strokovne zveze. Dnevni red: Razprava o proračunu in računskem zaključku Delavske zbornice in slučajnosti. Članom so se vabila že razposlala in jih prosimo, da se vsi udeležijo te važne seje.**

## OTVORITEV PALAČE DELAVSKE ZBORNICE.

Kakor smo že poročali v prejšnji številki, bo v dneh 16. in 17. februarja slovesna otvoritev palače Delavske zbornice v Ljubljani. Delavska zbornica bo pričela v prihodnjih dneh z razpošiljanjem vabil in bodo vabila prejela tudi naša društva. Z ozirom na resne čase, v katerih živimo, so strokovne organizacije sklenile opustiti svoje večerne prireditve, ki tako odpadejo iz programa. Ker bo podroben program otvoritve izdelan šele drugi teden, ga objavimo v naslednji številki lista.

## VOLITVE DELAVSKIH ZAUPNIKOV.

Minister za socialno politiko je odgodil volitev obratnih zaupnikov za nedoločeno čas. Obratni delavski zaupniki, ki so bili lansko leto izvoljeni, ostanejo v funkciji vse do izvolitve novih zaupnikov.

Z ozirom na to odredbo je tedaj ustaviti vsako pripravo za izvedbo volitev. Naše podružnice naj se držijo te odredbe, vendar pa naj obdržijo v evidenci vse že izvršeno delo in počakajo, da se z novo odredbo pride do izvedbe volitev.

## VOLITVE V DELAVSKO ZBORNICO.

V marcu letošnjega leta poteče mandat v letu 1925. izvoljenim delegatom

## LEP SORODNIK FRANCA JOŽEFA I.

Na zahtevo državnega pravdnika v Krakovu je policija v Varšavi aretirala barona Mirdorfa, ki je bil v sorodu s pokojnim avstrijskim cesarjem Francem Jožefom I. Aretacijo Mirdorfa je zahtevala njegova lastna hči. Skušala je izvršiti samomor in je na zahtevo oblasti povedala, da jo je do tega obupnega koraka pripravil oče, ki je zahteval od nje nemoralno življenje. Ta-

Delavske zbornice. Z ozirom na to bi se imele vršiti že v prvi polovici tega leta nove volitve v Delavsko zbornico. Minister za socialno politiko pa je tudi te volitve odgodil in podaljšal sedanjim delegatom mandat.

Baje je odgoditev v zvezi z novo odredbo, ki jo namerava izdati minister za socialno politiko in s katero bo predpisal način volitve v to najvažnejšo delavsko institucijo. Na vsak način pa moramo računati, da se bodo volitve še letos izvršile in se moramo na te volitve pripravljati, da nas ne dohite nepripravljene.

## OBČNI ZBORI NAŠIH PODRUŽNIC.

Po določilih pravil naših podružnic bi se morali vršiti povsod že v januarju mesecu občni zbori. Nekatere podružnice, ki so občne zbere že napovedale, so jih z ozirom na novo stanje preložile na poznejšo dobo. Vsem, ki so občne zbere preložili sporočamo, da ni povišja za preložitev občnih zborov. Občni zbor naj se vrši čimpreje, naznani pa se naj vsaj teden dni prej srezkemu poglavarju, da ga vzame na znanje. Vsak občni zbor pa naj se naznani tudi centrali, da pošlje po možnosti svojega delegata.

## VSEM PODRUŽNICIM BLAGAJNIKOM.

Na moje zadnje opozorilo se jih je malo odzvalo in položilo obračune o pobrani članarini. Ker vidim, da je vsak apel na moje tovariše, podružnične blagajnike zaman, bom odslej naprej poslal predsedniku podružnice pismen poziv, da se mi pošlje obračun in bom po takem pozivu brezpogojno ustavil list vsem članom onih podružnic, ki ne bodo imele v redu plačane članarine. Centrala ne pobira denarja po cestah in tudi nima neizčrpnih virov, tiskarne tudi zastoj ne tiskajo in stricev tudi nimamo v Ameriki. Navezani smo sami nase in na članarino. Kdor tedaj ne smatra za potrebno, da bi v redu plačal list, ga tudi prejel ne bo. Tako mislimo urediti to vprašanje, ki nas tare z vsakim dnem bolj. Poslednjič prosim vse blagajnike, naj se potrudijo in vpelejo v podružnico red in točnost. Centrala ne bo odgovorna, če se bo članstvo pritoževalo, da ne prejema lista. Storite tedaj vsi svojo dolžnost in ostanemo dobri prijatelji.

## NAŠA PREDAVANJA.

Kar velja za občne zbere in druge naše prireditve, velja tudi za predavanja. Podružnice naj nadaljujejo s predavanjem in jih vselej najmanj teden dni prej naznanijo pristojni oblasti. Navedejo naj dan, uro in kraj, kjer se predavanje vrši, kakor tudi temo predavanja in predavatelja. Vsa predavanja Kulturno-prosvetnega odseka Delavske zbornice so cenzurirana in se tedaj smejo povsod izvajati. Zeo malo časa je še na razpologo za predavanja, zato naj se podružnice požurijo in priredijo čimveč predavanj. Predavanja so letos tako lepa, da je res škoda, če jih ne bi nudili našemu članstvu, ki rado poseča naša predavanja.

## MARIBOR.

Podružnica Narodne strokovne zveze v Mariboru priredi v soboto 2. februarja t. l. na svečnico članski družabni večer v vseh prostorih gostilne g. Hömigmana v Melju. Podružnica vabi vse članstvo in prijatelje, da se tega družabnega večera udeležijo v kar največjem številu in pokažejo tako razumevanje za koristno organizacijo. Na svečnico vsi v Melje na naš družabni večer!

koj po njenem zaslišanju na policiji v Krakovu je baron Mirdorf izginil v Varšavo, kjer se je zatekel po pomoč k svojim prijateljem. Tam ga je policija izvolala in zaprla.

Mirdorf je bil pred vojno avstrijski častnik ter je veljal za bogatega moža. Tik pred 1. 1914 je ustrelil svojo ženo radi nezvestobe. Radi tega dejanja ga je rodbina izključila, on pa je tako propadel, da je na stara leta dobičkanosno prodajal svojo lastno hčer.